Lietas arhīva Nr. A42-02093-23/6
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:1220.A420209323.3.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2023.gada 20.decembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese E.Apīne,

piedaloties pieteicējas – biedrība „DJP Legal club" – pārstāvim /pers. A/,
atbildētāja pusē pieaicinātās iestādes – Uzņēmumu reģistra – pārstāvei /pers. B/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu biedrības „DJP Legal club" pieteikumā par Uzņēmuma reģistra 2023.gada 28.jūlija lēmuma Nr.1-5n/156 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Uzņēmuma reģistra (turpmāk – Reģistrs vai atbildētājs) Galvenā valsts notāra p.i. 2023.gada 28.jūlija lēmumu Nr.1-5n/156 (turpmāk – Lēmums) atstāts negrozīts Reģistra valsts notāra 2023.gada 7.jūnija lēmums Nr.6-26/48962 (turpmāk – Sākotnējais lēmums), ar kuru izbeigta Lielrīgas Finanšu šķīrējtiesas (turpmāk – Šķīrējtiesa) darbība un tā izslēgta no šķīrējtiesu reģistra.

[2] Pieteikumā pieteicēja biedrība „DJP Legal club" lūdz atcelt Lēmumu kā nesamērīgu un formālu, jo Reģistrs nav veicis objektīvu apstākļu pārbaudi. Pieteicēja atzīst, ka pieļāvusi kļūdu un nav noteiktā termiņā iesniegusi Šķīrējtiesu likuma 8.panta sestajā daļā noteikto apliecinājumu, taču uzskata, ka Reģistrs tikai formāli ievērojis Šķīrējtiesu likuma 9.panta prasības, nevērtējot, ka pieteicējai varēja būt objektīvi apstākļi prasību neizpildei. Apstrīdēšanas brīdī pieteicēja jau bija trūkumus novērsusi. Tā kā Šķīrējtiesai notika reorganizācija, dalībnieku un amatpersonu maiņa, apliecinājums netika laikā iesniegts.
Pārbaudot ienākošo korespondenci, pieteicēja nav konstatējusi Reģistra 28.04.2023. brīdinājuma vēstuli. Tā kā Šķīrējtiesa atrodas slēgtā teritorijā, kuras apsardze tiek veikta 24 diennaktī, visi sūtījumi tiek reģistrēti un nodoti apsardzes postenī, jo ievietošana pasta kastītē nav iespējama. Tāpēc pieteicēja uzskata par pierādītu, ka tikai pasta komersanta vainas dēļ sūtījums nav saņemts. Lēmumā ir atsauce uz Paziņošanas likumu, bet nav izvērtēts samērīgums ar pasta komersanta kļūdu.
Pieteicēja uzskata, ka apliecinājuma neiesniegšana dod tiesības Reģistram pieņemt lēmumu, nevis nosaka pienākumu to darīt. Pieteicējai kā Šķīrējtiesas dibinātājai nav zināmi pārkāpumi tās darbā, ir laba reputācija, kvalificēti tiesneši, tāpēc Reģistram būtu pamats atcelt Lēmumu un atjaunot Šķīrējtiesas darbību.

[3] Paskaidrojumos tiesai (*lietas 14.lapa*) atbildētājs pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt.
Atbildētāja norāda, ka Reģistrs kā valsts pārvaldes iestāde darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Atklājot neatbilstību Reģistra vesto reģistru informācijā, saskaņā ar Šķīrējtiesas likuma 4.panta ceturto daļu notārs nosūta Šķīrējtiesai brīdinājumu uz tās atrašanas vietas adresi. Saskaņā ar Paziņošanas likuma 3.panta pirmās daļas 2.punktu iestāde veic dokumenta paziņošanu, izmantojot pasta pakalpojumus, taču pašai Šķīrējtiesai ir jānodrošina tas, ka tā ir sasniedzama tās norādītajā atrašanās vietā.
Atbildētājs papildus paskaidrojumā (*lietas 39.lapa*) norādīts, ka brīdinājums pieteicējai nosūtīts 2023.gada 28.aprīlī, bet 2023.gada 05.jūnijā atpakaļsūtīts Reģistram, sūtījums ir izsekojams pēc sūtījuma numura RR917677577LV.

[4] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis prasījumu uzturēja, norādot uz Lēmuma nesamērīgumu, kā arī to, ka pieteicēja nav vainojama sūtījuma nesaņemšanā, jo nomā telpas teritorijā un kā citi komersanti maksā par pakalpojumiem.
Atbildētāja pārstāve pieteikumu neatzina, atsaucoties uz Lēmumā un paskaidrojumos ietvertajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[5] Ar Lēmumu pieteicējas dibinātā Šķīrējtiesa izslēgta no Šķīrējtiesu reģistra, pamatojoties uz Šķīrējtiesu likuma 9.panta otrās daļas 3.punktu par Šķīrējtiesu likuma 8.panta sestajā daļā norādītā apliecinājuma nesniegšanu.
Pieteicēja atzīst, ka nav sniegusi apliecinājumu, taču uzskata Lēmumu par nesamērīgu un balstītu nepareizi novērtētos apstākļos.
Tātad tiesai veicama pārbaude pār pieteicējai nelabvēlīga administratīvā akta tiesiskumu, pārbaudot Reģistra norādīto pamatojumu.

[6] Šķīrējtiesu likuma 8.panta sestā daļa noteic, ka "pastāvīgās šķīrējtiesas dibinātājs reizi gadā līdz 1.martam Uzņēmumu reģistram iesniedz apliecinājumu tam, ka pastāvīgā šķīrējtiesa un tās šķīrējtiesnešu saraksts atbilst šā likuma 4.panta prasībām".
Lietā nav strīda, ka pieteicēja šādu apliecinājumu nav iesniegusi, taču uzskata, ka apliecinājuma neiesniegšanas sekas nav samērojamas ar šo pārkāpumu, kā arī pieteicēja nav vainojama sūtījuma (Brīdinājuma) nesaņemšanā.
Kā liecina uz Šķīrējtiesu likuma pamata izdoto Ministru kabineta 2015.gada 2.jūnija noteikumu Nr.277 "Noteikumi par šķīrējtiesu reģistru"

25.punkts, tad gadījumos, kad personas nav savlaicīgi izpildījušas tām tiesību normās noteikto pienākumu, tas personām tiek atgādināts, proti, "ja Uzņēmumu reģistra rīcībā ir informācija, ka šķīrējtiesa neatbilst kādai no Šķīrējtiesu likuma 2. panta otrajā daļā, 4. panta pirmās daļas 3. punktā un otrajā daļā noteiktajām prasībām, nav sasniedzama tās norādītajā atrašanās vietas adresē, šķīrējtiesas dibinātājs nav iesniedzis Šķīrējtiesu likuma 8.panta sestajā daļā minēto apliecinājumu, nav ievērojis Šķīrējtiesu likuma 14.panta ceturtās daļas prasību vai nav izpildījis Šķīrējtiesu likuma 14. panta $4.^2$ daļas prasību, Uzņēmumu reģistra valsts notārs nosūta brīdinājumu uz šķīrējtiesas atrašanās vietas adresi un norāda termiņu trūkumu novēršanai. Minētais termiņš nedrīkst būt īsāks par 14 darbdienām. Pieteikumus, kas iesniegti pēc šajā punktā minētajā brīdinājumā norādītā termiņa beigām, Uzņēmumu reģistrs neizskata".

Tātad ne tikai tiesību normas imperatīvi noteic šķīrējtiesu dibinātājiem kādus pienākumus, likumdevējs vēl ir izvēlējies noteikt procesuālo kārtību, lai šie pienākumi pirms nelabvēlīgu un neatgriezenisku lēmumu pieņemšanas tiktu atgādināti potenciālajiem adresātiem, proti, Reģistrs sūta personām brīdinājumu un nosaka laika periodu, kurā kavētais pienākums var tikt izpildīts.

Kā liecina lietā esošais pierādījums, tad Reģistrs ir ievērojis tiesību normās ietverto procedūru un 28.04.2023. ir sagatavojis pieteicējai Brīdinājumu Nr.22-4/4994 "Par trūkumu novēršanu" (turpmāk – Brīdinājums) *(lietas 23.lapa)* ar trūkumu novēršanas periodu – 15 darba dienas no Brīdinājuma saņemšanas, proti, Brīdinājuma termiņš ir noteikts saskaņā ar tiesību normas prasībām. Lietā esošie pierādījumi arī apliecina, ka Brīdinājums pieteicējai ir nosūtīts uz adresi – Matrožu iela 7A, Rīga. Tiesai iesniegtais aploksnes pierādījums, kas saskan arī ar sūtījuma izsekošanas datiem, liecina, ka Brīdinājums nodots komersantam "Latvijas Pasts" 28.04.2023., plkst.19.38, piegādei saņēmēja pasta nodaļā nodots 02.05.2023., plkst.05.32, pēc kā sekojis neveiksmīgs piegādes mēģinājums tajā pat dienā plkst.07.09, atstājot aicinājumu par sūtījuma saņemšanu. Neveiksmīgs piegādes mēģinājums bijis arī 02.06.2023., pēc kā sūtījums nosūtīts atpakaļ Reģistram, kurš to saņēmis un šī informācija sakrīt arī ar atzīmēm uz aploksnes atvasinājuma.

Tātad Brīdinājums, kas nosūtīts pieteicējai ierakstīta pasta sūtījumā, saskaņā ar Paziņošanas likuma 8.panta trešo daļu ir paziņots pieteicējai "septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā", proti, persona ir tikusi likumā noteiktajā kārtībā brīdināta (tai ir atgādināts).

Ministru kabineta 2015.gada 2.jūnija noteikumu Nr.277 "Noteikumi par šķīrējtiesu reģistru" 26.punkts noteic, "ja dibinātājs pēc šo noteikumu 25. punktā minētā brīdinājuma saņemšanas tajā noteiktajā termiņā nav nodrošinājis brīdinājumā norādīto trūkumu novēršanu, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par ieraksta izdarīšanu šķīrējtiesu reģistrā par šķīrējtiesas izslēgšanu no reģistra. Lēmums stājas spēkā šajos noteikumos noteiktajā kārtībā". Minētā tiesību norma faktiski atkārto augstākstāvošas tiesību normas jeb Šķīrējtiesu likuma 9.panta otrās daļas 3.punkta tekstu, kas noteic, ka "Uzņēmumu reģistrs pieņem lēmumu par pastāvīgās šķīrējtiesas izslēgšanu no šķīrējtiesu reģistra, ja pastāvīgās šķīrējtiesas dibinātājs nav iesniedzis šā likuma 8.panta sestajā daļā minēto apliecinājumu vai ir sniedzis nepatiesu informāciju" un pretēji pieteicēja viedoklim norma ir vērtējama kā imperatīva, proti, likumdevējs ir norādījis gan uz pienākumu izdot administratīvo aktu (pieņem lēmumu), gan noteicis tā saturu (par izslēgšanu). No tiesību normas satura neizriet pieteicējas tiesas sēdē paustais, ka norma dod iespēju Reģistram patstāvīgi izdarīt šāda akta izdošanas izvēli, kā arī nav konstatējama pieteicējas akcentētā, iespējamā, normas redakcija, ka Reģistrs "var izdot" administratīvu aktu. Tamdēļ atbildētāja pārstāve pamatoti norāda uz iestādes pienākumu ievērot tiesību normas un pieņemt pieteicējai nelabvēlīgu lēmumu konkrētajos apstākļos, ko Reģistrs ir izdarījis gan tikai 2023.gada 7.jūnijā, kas ir datums pēc Brīdinājuma atpakaļsaņemšanas 2023.gada 5.jūnijā, potenciāli dodot pieteicējai mazliet vairāk laika, kas tiesas vērtējumā liecina par labas pārvaldības principa ievērošanu Reģistra darbā, taču minētais nav rezultējies citāda administratīvā akta izdošanā, jo pieteicēja nav reaģējusi, ko tā skaidro ar to, ka patiesībā Brīdinājums nav saņemts no pieteicējas neatkarīgu iemeslu dēļ, ko tiesa saskata par nepieciešamu izvērtēt.

[7] Paziņošanas likuma 3.panta piektā daļa noteic, "ja rodas domstarpības par dokumenta paziņošanu, iestādei ir pienākums pierādīt dokumenta paziņošanas faktu. Ja adresāts apgalvo, ka dokumentu nav saņēmis, viņš šo apgalvojumu pamato, norādot uz objektīviem apstākļiem, kas neatkarīgi no adresāta gribas bijuši par šķērsli dokumenta saņemšanai". Tātad no šīs minētā likuma vispārējās tiesību normas izriet, ka paziņošanas faktu ir pienākums pierādīt iestādei. Savukārt, ja persona turpina apgalvot, ka paziņojums nav saņemts, tai jāspēj norādītais pamatot ar objektīviem apstākļiem.

Minētais sistēmiski ir jāvērtē kopā ar Paziņošanas likuma 8.panta ceturto daļu, kur speciālā tiesību norma attiecībā uz pasta sūtījumiem noteic, "ja no pasta tiek saņemta izziņa par sūtījuma izsniegšanu vai atpakaļ nosūtīts dokuments, tas pats par sevi neietekmē dokumenta paziņošanas faktu. Prezumpciju, ka dokuments ir paziņots septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā vai astotajā dienā no dienas, kad tas iestādē reģistrēts kā nosūtāmais dokuments, adresāts var atspēkot, norādot uz objektīviem apstākļiem, kas neatkarīgi no adresāta gribas bijuši par šķērsli dokumenta saņemšanai norādītajā adresē".

Tiesa jau izanalizēja atbildētājas iesniegtos pierādījumus, pārbaudīja sūtījuma izsekošanas datus un atzina, ka Brīdinājums pieteicējai ir paziņots likumā noteiktajā kārtībā, kas ir pamats tālāku darbību veikšanai no Reģistra puses.

Tiesas vērtējumā pieteicēja nav norādījusi uz objektīviem iemesliem, kas lieguši saņemt sūtījumu, jo pretēji pieteicējas pieņēmumam, nav saskatāms pamats no Latvijas Pasta darbinieku puses kaut kādā veidā kavēt tieši konkrētā sūtījuma nodošanu adresātam. Pieteicējas arguments par pasta komersanta kļūdu nav apstiprināts ar pierādījumiem vai ticamām ziņām.

Argumenti, kas tika pausti arī tiesas sēdē, ka pieteicēja saņem visus pārējos sūtījumus, ka pieteicēja atrodas slēgtā teritorijā, kur ir būvmateriālu noliktavas, daudz tādu nomnieku un visi pasta paziņojumi nokļūst pie apsardzes, jo nav pasta kastītes piekļuves, ka pieteicēja ir izdarījusi visu iespējamo (maksā nomas maksu par pakalpojumu), tiesas ieskatā nav atzīstami par objektīviem un no personas neatkarīgiem. Tiesas vērtējumā tā ir personas izvēle noteikt šķīrējtiesas adresi, kam turklāt ir specifiskas prasības un potenciālās negatīvas sekas nesasniedzamības gadījumā, plašā noliktavu teritorijā ar daudziem nomniekiem un vietā, kur nav konkrētas pasta kastītes, bet iespējamo sūtījumu saņemšana ir padarīta atkarīga no apsardzes posteņa darbiniekiem. Arī arguments par to, ka visus citus sūtījumus pieteicēja saņem, nav apstiprināts, jo objektīvi nav iespējams noskaidrot, vai ir kādas citas personas, kuru sūtījumi pieteicējai nav sasnieguši mērķi, jo ne katrā gadījumā ir konkrētas un identificējamas sekas (šajā gadījumā – šķīrējtiesas darbības izbeigšana), par ko pieteicēja ir uzzinājusi. Turklāt attiecībā uz otru sūtījumu – Reģistra lēmumu, kā atbildētāja ir paskaidrojusi, tas sūtīts kā vienkāršs pasta sūtījums, kas nozīmē, ka pastnieks aploksni ar dokumentu nogādā adresē, nevis izsniedz paziņojumu (neliela izmēra lapu), kas aicina doties uz pastu pēc sūtījuma. Ar to tiesa norāda, ka iespēja, ka kāda trešā persona paziņojumu, kas nav tai adresēts, pazaudēs, ir daudz lielāka, nekā aploksnes ar dokumentu saņemšana.

Tamdēļ atkārtoti ir norādāms, ka atbildētājs ir ievērojis tiesību normā noteikto procedūru un brīdinājis pieteicēju pirms nelabvēlīgā administratīvā akta izdošanas, kā to noteic procesuālā kārtība.

Turklāt un galvenokārt attiecībā uz attaisnojoša iemesla esību norādāms, ka pienākums, par ko pieteicēju brīdināja Reģistrs, ir noteikts tiesību normā – Šķīrējtiesu likuma 8.panta sestajā daļā, kas ir spēkā esoša un prezumējama kā zināma visā Latvijas Republikas teritorijā, vēl jo vairāk – Šķīrējtiesas, kura arī spriež tiesu, dibinātājam. Tātad arī bez Brīdinājuma saņemšanas un līdz konkrētā gada 1.martam pieteicējai bija zināmas un jāveic darbības, kas ir obligātas Šķīrējtiesas darbības turpināšanai. Tā kā tas nav ticis no pieteicējas puses darīts, tad iestājušās Šķīrējtiesu likuma 9.panta otrās daļas 3.punkta sekas.

Pieteicēja ir arī norādījusi, ka apliecinājuma iesniegšana kavēta no tās neatkarīgu iemeslu dēļ, proti, Šķīrējtiesas dibinātājam notiek reorganizācija, dalībnieku un amatpersonu maiņa, tomēr, ieskatoties Uzņēmumu reģistra datos, nekas no minētā nav apstiprināts, proti, nav ziņu par kādām izmaiņām

biedrībā laikā, kad tai bija pienākums sniegt apliecinājumu, vai pirms tam. Tāpat arī tajā gadījumā, ja minētais apstiprinātos, tiesas vērtējumā tas nav objektīvs un no personas neatkarīgs apstāklis, jo vēl jo vairāk, veicot darbības dokumentu sagatavošanai Uzņēmumu reģistram, būtu jākonstatē, ka attiecībā uz pieteicējas Šķīrējtiesu arī ir iestājušies tiesību normā noteiktie termiņi apliecinājuma sniegšanai.

Tātad no lietā esošo pierādījumu un procesa dalībnieku paskaidrojumu vērtējuma kopsakarā ar tiesību normām secināms, ka atbildētājs ir ievērojis procesuālo kārtību un izdevis tiesību normā noteikto administratīvo aktu ar konkrētu saturu, izmantojot Šķīrējtiesu likuma 9.panta $1.^1$ daļas piešķirto kompetenci iestādei veikt uzraudzības kontroli, kas aptver arī administratīvo aktu izdošanu. Savukārt pieteicēja nav sniegusi pierādījumus par objektīvu apstākļu pastāvēšanu, kas Reģistram būtu bijis pamats pieņemt citādu lēmumu.

Tādējādi Lēmums ir atzīstams par tiesisku un pamatotu administratīvo aktu, ko izdevusi kompetenta iestāde, pareizi identificējot pieteicējai no tiesību normām izrietošās sekas.

[8] Pieteicēja vairakkārt ir norādījusi, ka Lēmums nav samērīgs, jo apliecinājuma neiesniegšana nav tik nozīmīga, ka var kalpot par pamatu Šķīrējtiesas darbības izbeigšanai.

Vārds "formāls" atbilstoši skaidrojumam nozīmē ko tādu, kas "saistīts ar formalitāti, tai raksturīgs", tādu, "kas ir atrauts no būtības" *(sk. https://tezaurs.lv/form%C4%81ls:1),* bet formālisms – "nevajadzīga sīkumainība formalitāšu ievērošanā, ignorējot būtisko" *(sk. https://tezaurs.lv/form%C4%81lisms:1),* kas liek pieņemt, ka pieteicēja apliecinājuma neiesniegšanu neuzskata par tik nozīmīgu, lai būtu pamats izbeigt Šķīrējtiesas darbību. Savukārt salīdzinoši smagās sekas – Šķīrējtiesas darbības izbeigšana – nav ar šo formālo pārkāpumu samērojamas.

Tiesu praksē atzīts, ka, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja tiesību norma neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska *(Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr. 2006-42-01 11.punkts, 2015.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 25.punkts).*

Administratīvās rajona tiesas vērtējumā šķīrējtiesām ir nozīmīga loma tiesiskas un demokrātiskas valsts pastāvēšanā, ko pirms attiecīgo normu pieņemšanas ir izvērtējis arī likumdevējs. Kā liecina Šķīrējtiesu likuma anotācija, liela nozīme ir tikusi pievērsta aktuālās situācijas analīzei minētā likuma pieņemšanas laikā, kā arī šķīrējtiesas institūta izvērtējumam, tieši likumdevējam izšķiroties par to, "ja šīs pastāvīgās šķīrējtiesas graus uzticību šķīrējtiesas institūtam, piemēram, nebūs sasniedzamas norādītajā adresē, apzināti pārkāps šķīrējtiesas procesu, nenodrošinās sevi ar telpām, tiks saņemtas sūdzības par pastāvīgās šķīrējtiesas pārkāpumiem vai tiks konstatēti citi apstākļi, kas tiks uzskatīti par pamatu pastāvīgās šķīrējtiesas darbības pārtraukšanai, tiks pieņemts lēmums par šķīrējtiesas izslēgšanu no šķīrējtiesu reģistra" *(sk.https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/A182DD228B4DAF6CC2257C4E003D7B1B?OpenDocument#b),* proti, likumdevējs katru no norādītajiem iemesliem, kas cita starpā tiek apstiprināti ar apliecinājumu, ko sagatavo atbilstoši Šķīrējtiesu likuma 4.pantam, ir uzskatījis par būtisku, nevis formālu prasību, attiecīgi savu gribu paužot likuma normu saturā.

Minētais tiesas vērtējumā saskan arī ar atziņām, ko savos spriedumos vairākkārt akcentējusi Satversmes tiesa, atzīstot, ka "Satversmes 92.panta pirmajā teikumā lietotais jēdziens „taisnīga tiesa" ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa" kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa" kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Tas nozīmē, ka valstij ir pienākums izveidot tiesas un noteikt tādu tiesas procesu, kas ļautu ikvienai personai, kuras tiesības vai likumiskās intereses ir prettiesiski aizskartas vai pārkāptas, panākt savu tiesību un likumisko interešu efektīvu aizsardzību. Proti, Satversmes 92.panta pirmais teikums ietver personas pamattiesības uz tās tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā *(sk. Satversmes tiesas 2020.gada 30.decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-08-01 12.1.punktu).* Civilprocesā Satversmes 92.panta pirmajā teikumā ietverto tiesību uz taisnīgu tiesu saturs ir konkretizēts Civilprocesa likuma 1.panta pirmajā daļā, saskaņā ar kuru katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā *(sal. sk. Satversmes tiesas 2020.gada 30.decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-08-01 14.punktu).* Likumdevējs šīs tiesības tālāk konkretizējis Civilprocesa likuma 23.panta pirmajā daļā, atbilstoši kurai visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai, ja vien likumā nav noteikts citādi. Tomēr vispārīgais noteikums par civiltiesisko strīdu pakļautību valsts tiesai neatņem pusēm tiesības savstarpēji vienoties par strīda izšķiršanu šķīrējtiesā – pie tiesu varas sistēmas nepiederošā, alternatīvā strīdu risināšanas institūcijā, kuras izveidi un darbību regulē vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas, Šķīrējtiesu likums, šķīrējtiesas reglaments un starp pusēm noslēgtais šķīrējtiesas līgums" (*sk. Satversmes tiesas 2023.gada 23.februāra sprieduma lietā Nr.2022-03-01 9.1.punktu).*

Tātad, lai arī šķīrējtiesu institūts ir alternatīvs strīdu risināšanas institūts, tā pastāvēšanas pamats un darbības kontrole ir realizējama, ievērojot Satversmes 92.panta pirmajā teikumā ietverto tiesību uz taisnīgu tiesu pastāvēšanu. Savukārt valsts ir atbildīga par tiesiska mehānisma ieviešanu un kontroli, kas nodrošinātu personām šīs tiesības, proti, "valstij ir pienākums nodrošināt arī šķīrējtiesas procesa uzraudzību, paredzot personai iespēju aizsargāt savas aizskartās tiesības. Šis valsts pienākums ir priekšnoteikums tam, lai, personai atsakoties no strīda izskatīšanas valsts tiesā, netiktu apdraudēta Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesību sistēmas funkcionēšana" (*sk. Satversmes tiesas 2023.gada 23.februāra sprieduma lietā Nr.2022-03-01 9.2.punktu).*

Tātad identificējams ir arī tiesisks mērķis, kura sasniegšanai Šķīrējtiesu likumā ieviestas tik stingras tiesību normas kā Šķīrējtiesas darbības izbeigšana, jo Latvijā šķīrējtiesu izveidošanas kārtība un darbības pamatprincipi, lai nodrošinātu civiltiesisku strīdu efektīvu un taisnīgu izskatīšanu šķīrējtiesā, ir ietverti Šķīrējtiesu likumā. Tajā norādītas prasības, kas ievērojamas gan vispār šķīrējtiesu darbībā, gan arī katrā konkrētā šķīrējtiesas procesā. Šķīrējtiesu likuma II nodaļā ir noteikta īpaša šķīrējtiesu izveidošanas kārtība, kas vērsta uz to, lai nodrošinātu šķīrējtiesu darbības caurskatāmību un tiesiskumu. (*sal. sk. Satversmes tiesas 2023.gada 23. februāra sprieduma lietā Nr. 2022-03-01 11.1.punktu*).

Šo normu mērķis ir tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšana un aizsardzība, un tā kā Reģistra kontrole pār Šķīrējtiesas darbību ir balstīta valsts noteiktajās uz šķīrējtiesu darbību attiecināmajās prasībās, kā arī šāds valsts pienākums izriet no Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertā likumdevēja pienākuma veikt pasākumus tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai, tiesību norma uz kuras pamata Reģistrs veic šādu kontroli un pieņem lēmumu par šķīrējtiesas izslēgšanu no šķīrējtiesu reģistra, izpilda samērīguma kritēriju, kas vērts uz taisnīga un tiesiska mērķa sasniegšanu.

Attiecībā uz to, vai norādīto mērķi var sasniegt ar citiem, indivīdu mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, Administratīvās rajona tiesas vērtējumā atbilde ir noliedzoša, jo, pirmkārt, pieteicēja pati nav norādījusi uz kādiem citiem risinājumiem, jo par tādu nav uzskatāms vilcināšanās izpildīt likuma prasības un sniegt apliecinājumu nekontrolētā laika periodā. Pieteicēja gan ir norādījusi, ka nav samērīgi izslēgt Šķīrējtiesu no reģistra, ja pēc tam to var reģistrēt atkārtoti, taču uz minēto tiesa argumentē, ka lietā nav apstiprinājuma pieteicējas spējai izpildīt prasības jaunas šķīrējtiesas reģistrācijai, tamdēļ vērtēšanas apjoms tomēr būtu attiecināms uz to, vai apliecinājuma nesaņemšanas gadījumā Reģistram ir iespējamas citas alternatīvas. Otrkārt, apsverot citu līdzekļu pastāvēšanu, tiesa norāda, ka patstāvīgi tādus konkrētajos apstākļos nesaskata. Varētu būt apsverams jautājums par apliecinājumu neizsniegušas šķīrējtiesas darbības apturēšanu, taču jānorāda, ka iepretim potenciālai iespējai, ka pirms darbības izbeigšanai vēl tiek pieņemts lēmums par darbības apturēšanu, likumdevējs jau ir ieviesis brīdināšanas procedūru, proti, mehānismu, kad pēc neatbilstību konstatēšanas personai tiek dots laiks tos novērst,

un tiesa to vērtē kā samērīgu. Vēl jo vairāk attiecībā uz to, saturiski kāds apliecinājums no pieteicējas nav sagaidīts, proti, pieteicēja nav apliecinājusi, ka Šķīrējtiesa atbilst Šķīrējtiesu likuma 4.panta prasībām, kas satur visas būtiskās šķīrējtiesu darbības organizācijas prasības, un šāds pārkāpums sasaistē ar tiesisko mērķi, kālab tādas noteiktas, nebūt nav vērtējams kā formāls, cita starpā liedzot valstij iespēju kontrolēt šķīrējtiesas darbību un ar to sniegt sabiedrības locekļiem garantijas un aizsardzību, lai tiktu ievērotas to Satversmes 92.panta tiesības, kas ir tiešs valsts pienākums.

Tātad minētais, konstatējot citu, līdzvērtīgu alternatīvu neesību kopsakarā ar tiesas apsvērumiem par sabiedrības interešu aizsardzību, kas vērtējama augstāk, nekā indivīda interese uzturēt šķīrējtiesu, nepildot tiesību normu priekšrakstus, liecina, ka piemērojamā tiesību norma un tās noteiktās sekas ir atzīstamas par samērīgām.

Tādējādi visu lietas apstākļu, tiesību normu, kā arī personu paskaidrojumu vērtējumā, tiesa nekonstatē pamatu Lēmuma atcelšanai, Uzņēmuma reģistra Lēmums ir pamatots un tiesisks, bet pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 253.pantu, 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt biedrības „DJP Legal club" pieteikumu par Uzņēmumu reģistra 2023.gada 28.jūlija lēmuma Nr.1-5n/156 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese E.Apīne